

Suuren valiokunnan työjaosto IOK/7950/2025

9.12.2025

Viite: Suuren valiokunnan työjaosto tiistai 9.12.2025 klo 13 / U 13/2025 vp / Lausuntopyyntö

Asia: U 13/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final)

Yleistä

Ihmisoikeuskeskus kiittää pyynnöstä lausua valtioneuvoston jatkokirjelmästä, joka koskee ns. yritysvastuudirektiivin (the Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD) muuttamista. Ihmisoikeuskeskus keskittyy lausunnossaan riskiperustaisuuteen ja siviilioikeudelliseen vastuuseen esitettyihin muutoksiin.

Riskiperustaisen lähestymistavan ensisijaisuus (art. 8)

Suomi tukee neuvoston yleisnäkemyksen mukaista riskiperustaista lähestymistapaa. Neuvoston kanta menee riskiperustaisuuden huomioimisessa oikeaan suuntaan, mutta malli luo kaksi erillistä prosessia suoria liikeympäristöjä (taso 1) ja epäsuoria liikeympäristöjä varten. Riskiperustaisuus pitäisi kuitenkin nähdä toimien kohdentamisena vakavimpiin riskeihin riippumatta siitä, missä ne arvoketjussa sijaitsevat. Haitallisten vaikutusten arviointiin liittyvän veloitteen painottaminen ensi sijassa suoriin liikesuhteisiin ei ole linjassa huolellisuusveloitteen tarkoituksen kanssa, eikä keskity huomiota sinne, missä ihmisoikeusloukkausten riski on suurin.

Tämän vuoksi on tärkeää, että Suomi voi U-jatkokirjelmän mukaan kannattaa yritysvastuudirektiiviin muutoksia, jotka lisäävät sääntelyn riskiperustaisuutta neuvoston kantaa pidemmälle.

Yritystoiminnan haitallisten vaikutusten tunnistaminen on perustuttava riskiperustaisuuteen siten, että fokuksessa ovat kaikkein vakavimmat ja todennäköisimmät riskit riippumatta siitä, paikantuvatko ne suoriin liikekumppaneihin vai muualle. Tämä on yritysten toiminnan ja toimien priorisoinnin kannalta järkevintä ja samalla toiminta voidaan keskittää sinne, missä sitä erityisesti tarvitaan. Näin yritykset voivat täyttää vastuullisuusveloitteensa ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Riskiperustainen lähestymistapa on linjassa YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia ohjaavien periaatteiden (UNGPs) ja OECD:n monikansallisia yrityksiä ohjaavien vastuullisuusperiaatteiden kanssa, joihin yritysvastuudirektiivin sisältämä huolellisuusvelvoite lähtökohtaisesti perustuu. Riskiperustaisuuden liian kapea tulkinta vie huolellisuusveloitteen sääntelyä kauemmas kyseisistä vakiintuneista vastuullisuuslinjauksista.

Riskiperustaisuuden merkitystä on korostanut esimerkiksi [Norja komissiolle lähettämässään non-paperissa](#), jossa se painottaa Norjan kansallisesta yritys vastuusääntelystä tehdyn arvioinnin perusteella, että riskiperustaisuus sekä suuntaa yritysten toiminnan korkean riskin osa-alueille että samalla ohjaa yrityksiä kehittämään ihmisoikeusvaikutusten arviointia koko arvoketjussaan. Myös kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden Euroopan verkosto [ENNHRI on uusimmassa kannanotossaan](#) nostanut esille riskiperustaisuuden merkityksen.

[Yritysten ihmisoikeustyön selvitykseen 2025](#) osallistuneet suomalaisyritykset painottivat, että riskiperustaisen lähestymistavan avulla voidaan priorisoida vastuullisuustoimet aidosti vaikuttavasti. Näin resurssit kohdentuvat tehokkaammin ja yritys pystyy hallitsemaan riskejä, ennakoimaan sääntelyä ja ylläpitämään luottamusta – mikä tukee myös liiketoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Siviilioikeudellisen vastuun yhdenmukaisuus (art. 29 ja art. 36)

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä ei oteta kantaa siviilioikeudelliseen vastuuseen esitettyihin muutoksiin. Tämänhetkisten muutosesitysten mukaan direktiivistä poistettaisiin EU:n laajuinen nimenomainen vahingonkorvausvastuun sääntely, mikä voi luoda oikeussuojan kannalta hyvin vaihtelevia kansallisia käytäntöjä EU-maiden välillä ja siten heikentää ihmisoikeusloukkausten uhrien asemaa. Oikeus tehoiksi oikeussuojakeinoin turvataan niin perustuslaissa (21 §) kuin myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (art. 13) ja EU:n perusoikeuskirjassa (art. 47).

[YK:n ihmisoikeusvaltuutettu arvioi kommentissaan](#) muutosehdotuksen olevan erittäin valitettava, sillä ihmisoikeusvaltuutettu on peräänkuuluttanut jo pitkään yritysten aiheuttamien ihmisoikeusloukkausten uhreille helpompaa pääsyä oikeussuojakeinoin. YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet painottavat, että valtiolla on

velvollisuus vähentää oikeudellisia, käytäntöihin liittyviä ja muita merkityksellisiä esteitä oikeussuojan toteutumiselle yritystoimintaa liittyvässä toiminnassa.

Siviilioikeudellisen vastuun toteutumisen tarkastelu olisi tärkeää sisällyttää direktiivin seuranta ja raportointia koskevaan artiklaan 36, etenkin tilanteessa, jossa EU:n yhdenmukainen sääntely tältä osin ei sisälly direktiiviin. Jos siviilioikeudellinen vastuu voidaan ottaa tarkasteluun artiklan 36 nojalla, voidaan jatkossa saada kattavaa ja vertailukelpoista tietoa siitä, miten oikeussuoja tosiasiallisesti toteutuu eri jäsenvaltioissa. Tämä voi puolestaan edistää käytäntöjen yhdenmukaistamista ja oikeusvarmuutta sekä oikeudenhaltijoiden että yritysten kannalta.

Lopuksi

Omnibus I -ehdotuksen yhtenä tavoitteena on yksinkertaistaa yritysvastuudirektiivin huolellisuusvelvoitteita vastuullisten liiketoimintakäytäntöjen tueksi. Ihmisoikeuskeskus pitää tavoitetta siltä osin kannatettavana, kun sen päämääränä on parantaa sääntelyä ja yhdenmukaistaa yrityksiin kohdistuvia vastuullisuusvaatimuksia eri direktiivien välillä. Huolestuttavaa on kuitenkin vasta hyväksytyn direktiivin avaaminen prosessilla, joka on herättänyt laajaa kritiikkiä.

[Euroopan oikeusasiamies moitti lausunnossaan](#) 27. marraskuuta komissiota Omnibus I -prosessin hoitamisesta ja arvioi, ettei se täyttänyt komission omia [paremman sääntelyn suuntaviivojen](#) kriteereitä läpinäkyvästä, näyttöön perustuvasta ja osallistavasta valmistelusta. Komissio oli lisäksi soveltanut poikkeuksellisen laajaa kiireellisyyden määritelmää ilman tarpeellisia perusteluja.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan Suomi edistää kaikessa toiminnassaan perus- ja ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion periaatteita. Tämän linjauksen mukaisesti Ihmisoikeuskeskus kannustaa eduskuntaa ja hallitusta yritysvastuusääntelyn neuvotteluprosessin edetessä pitämään esillä aiemmassa U-kirjelmässään (U 13/2025 vp) esille nostamansa huolet ja vaikuttamaan niiden ratkaisemiseksi niin, että sääntely vastaa sen varsinaisia tavoitteita ja että prosessi noudattaa oikeusvaltion ja paremman sääntelyn periaatteita.

Jarna Petman
Ihmisoikeuskeskuksen johtaja

Susan Villa
asiantuntija